ŞİŞLİ MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ

2020 HAZİRAN UZAKTAN EĞİTİM DERS NOTLARI

Alan Adı : Tüm Alan ve Dallar

Ders Adı : Tarih

Dersin Sınıf Düzeyi : 9. Sınıf

Modül/kazanım Adı : Büyük Selçuklu Devleti'nin yönetim ve toplum yapısını kavrar.

Konu : Büyük Selçuklu Devleti'nin Yönetim ve Toplum Yapısı

Konu Tarihi Aralığı : 1-5 Haziran 2020

Ders Öğretmenleri :Nimet ÖZTÜRK ÖBER

Haziran 2020, İstanbul

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NİN YÖNETİM VE TOPLUM YAPISI

İslamiyet Sonrası Türk Kültür ve Uygarlığı

Toprak Sistemi

-Topraklar özel ve devlet malı olarak ikiye ayrılırdı.

-Ekilebilir topraklar; has, haraci, ikta ve vakıf arazisi olarak dört gruba ayrılırdı.

- Has; vergi geliri sultana ait topraklardır.

- İkta; devlete hizmet eden komutanlara verilen topraklardır. Komutanlar gelirlerinin bir bölümü ile asker beslemek zorundadır.

Not: Türk devletlerinde ikta sistemini ilk kez Karahanlılar kullanmıştır.

- Haraci; vergi gelirleri hazineye ait olan topraklardır.

- Vakıf; geliri hayır amaçlı olarak kullanılan topraklardır.

Ekonomik Yaşam

-Türk – İslam Devletlerinin ekonomisinin temeli tarıma dayanmaktaydı.

-Karahan ve Gazneliler İpek ve Baharat Yolu'nu denetlemişlerdir.

-Büyük Selçuklu Devleti, bulunduğu coğrafya bakımından uluslararası ticarette köprü durumundaydı. Ticaretin gelişmesi için kervansaraylar yapmıştır.

-Büyük Selçuklu toprakları verimliydi.

- Anadolu Selçuklu Devleti de coğrafi konumu bakımından ticaret için önemli bir bölgedeydi.

-Kara ve deniz ticareti gelişmiştir.

-Ticaretin gelişmesi için yollar, köprüler, hanlar ve kervansaraylar yapmışlardır.

Kervansaray

-Yolcu ve tüccarların her türlü gereksinimlerinin karşılanması için yapıldı.

-Herkese eşit düzeyde ücretsiz hizmet verilirdi.

-Ticaret malları devlet güvencesindedir.

Fütüvvet ve Ahilik

-Fütüvvet, Büyük Selçuklularda esnafın kendi arasında birleşerek kurdukları dini ve ekonomik bir örgütlenmedir.

-Her zanaat kolu, bir lonca örgütüne bağlıydı.

--Ahilik, Anadolu'da XIII. yüzyılda Ahi Evran tarafından Kayseri, Kırşehir ve Konya'da esnaf birlikleri olarak yapılandırılmış sosyo-ekonomik bir örgütlenmedir.

-Ahiliğin temel amacı;

-Zenginle fakir, üretici ile tüketici, emek ve sermaye, halk ile devlet arsında sosyal adaleti sağlamaktır.

-Ahilikte esnaf için gerekli hammadde ve mamul maddelerin alınıp satılması yasalar ile denetlenirdi.

Sanayi

-Anadolu'da sanayi, dokumacılık ve dericilik olarak gelişmiştir.

-Türk devletlerinde diğer gelirler ise;

-Toprak vergileri

-Orman, tuzla ve maden gelirleri

-Ganimetler

-Diğer devletlerden gelen vergiler

Bilim

-Dini eğitim ve öğretimin yapıldığı medrese, tekke ve zaviyeler ülkenin her tarafında yaygındı.

-Selçuklular döneminde rasathaneler kurularak gök cisimlerinin hareketleri incelendi ve Celali Takvimi hazırlandı.

-Matematik ve astronomi alanında Ömer Hayyam gibi bilim adamları görülmektedir.

-Siyaset bilimi alanında da önemli eserler verilmiştir.

-Melik Şah, Bâtınilik tehlikesine karşı, Nizamiye medreseleri ile mücadele ettiği ileri sürülmektedir.

-Moğol işgali ile bilimsel gelişmeler sona ermiştir.

Kültürel Yaşam

-Karahanlıların resmi dili Türkçeydi.

-Karahanlı Türkçesine "Hakaniye" adı verilirdi.

-Hakaniye Türkçesi, Türk – İslam edebiyatının gelişmesinde öncü olmuştur.

-Gazne ve Selçuklularda ise, resmi dil Arapça ve Farsçadır.

-Anadolu Selçuklu Devleti'nde yazışma ve bilim dili Arapça, edebiyat dili ise Farsçadır.

-Türkçeyi resmi dil olarak ilk kez Karamanoğulları beyliği kullanmıştır.

-Moğol baskısından kaçarak Anadolu'ya birçok şair ve bilim adamı gelmiştir.

-Anadolu Selçuklu Devleti'nde tarih yazıcılığı da gelişmiştir. Ravendi, yazdığı tarih kitabını Selçuklu hükümdarına sunmuştur. İbni Bibi, Kerimüddin Aksarayi diğer tarihçilerdir.

-Semerkant ve Buhara Türk şehirciliği için önemli merkezlerdir.

Edebiyat

Kutadgu Bilig

-1070 yılında Balasagunlu Yusuf Has Hacip tarafından yazılmıştır.

-Karahan hükümdarına sunulmuştur.

-Devlet yönetme bilgisidir.

-İlk Türk – İslam edebiyat yapıtıdır.

Not: Selçuklu veziri Nizamülmülk, “Siyasetname” sini yazarken, Kutadgu Bilig’den oldukça etkilenmiştir.

Divan-ı Lügat-ı Türk

-1074 yılında Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılmıştır.

-Bağdat halifesine sunulmuştur.

-Türkçe – Arapça sözlüktür.

-Türkçenin, Arapça kadar zengin bir dil olduğunu kanıtlamak istemiştir.

-Yapıtına, ayrıca Türk dünyasını gösteren bir harita eklemiştir.

Divan-ı Hikmet

-Ahmet Yesevi tarafından XI. yüzyılda yazılmıştır.

-Türk tasavvuf edebiyatının en önemli yapıtıdır.

-Türkçe yazılmıştır.

Atabetü’l-Hakayık

-XII. yüzyılda Edip Ahmet Yükneki tarafından yazılmıştır.

-“Hakikatler Eşiği” anlamındadır.

-Karahan ülkesinde yazılmıştır.

-Ahlak ve öğüt kitabıdır.

-Türk edebiyatının ilk örneklerindendir.

-XIII. yüzyılda, Anadolu'da Yunus Emre, Mevlana diğer önemli edebiyatçılardır.

Din ve İnanış

-Türkler, VIII. ve X. yüzyıllar arasında yoğun olarak İslamiyet'i kabul etmişlerdir.

-İslam dünyası ise; Sünni Bağdat halifeliği ve Şii Fatımi halifeliği olarak iki merkeze ayrılmıştı.

-Anadolu Selçuklu Devleti, Moğol baskısından kaçanları Anadolu'ya yerleştirdi. Bunlar arasında mutasavvıflar bulunuyordu.

-Mutasavvıflar yerleştikleri yörede Mevlevilik ve Bektaşilik gibi tarikatlar kurmuşlardır.

-Muhyiddin Arabi, Yunus Emre, Mevlana sonraki zamanları da etkilemişlerdir.

Batınilik

-Hasan Sabbah'ın görüşleri etrafında oluşmuştur.

-Hasan Sabbah'ın birlikte eğitim aldığı kişiler arasında Ömer Hayyam ve Nizamülmülk olduğu ileri sürülmektedir.

-Düşüncesi etrafında yetiştirdiği fedailer Nizamülmülk gibi devlet adamlarını öldürmüşlerdir.

-Melik Şah tarafından ortadan kaldırılmak istendiyse de ölümü ile yarıda kalmıştır.

-1256'da Hulagu Han, Alamut Kalesini yıkarak bütün Bâtınileri ortadan kaldırmıştır.

Mimari ve Sanat

-Türk – İslam mimarisi; camii medrese, kervansaray, imaret, darüşşifa (hastane) vb. gibidir.

-Bâtını ve Moğollar tarafında çoğu tahrip edilmiştir.

-Kitabe, hat, tezhip, süsleme ve minyatür gelişmiştir.

-Çadır biçiminde yapılan kubbeler Selçuklu mimarisinin bir özelliğidir.

-Selçuklu sanat eserlerinde geometrik şekiller öne çıkmaktadır.

-Anadolu Selçuklularda medrese, külliye, türbe ve kümbet, saray, köşk ve darüşşifalar öne çıkmaktadır.

-Kayseri Gevher Nesibe darüşşifası, dönemin en büyük hastanesiydi.